NEPSY NUORI LUOKASSA

Pedagogiset tukikeinot

Anna Uusiniitty, 27.10.2026

ANNA UUSINIITTY

FM, joustavan perusopetuksen opettaja,
neuropsykiatrinen valmentaja, kouluttaja

Olen työskennellyt 22 vuotta yläkoulun opettajana - ensin äidinkielen ja kirjallisuuden aineenopettajana ja S2-opettajana, viimeiset seitsemän vuotta joustavan perusopetuksen JOPO-opettajana. Opetustyön lisäksi toimin kouluttajana sekä saavutettavien ja osallisuutta tukevien digiopetusmateriaalien ja oppimispelien sisällöntuottajana sekä tuoreen nuorisoalan asiantuntijayhdistys Mukana ry:n toiminnanjohtajana.

JOUSTAVA PERUSOPETUS

JOPO-luokan oppilaiksi ohjautuu oppilaita hyvin erilaisista taustoista ja lähtökohdista. Heitä yhdistää se, että opiskelu yleisopetuksen isossa luokassa on ollut jollain tavalla haastavaa. Melkein aina taustalta löytyy kuitenkin:

- **neuropsykiatrista oireilua** (tarkkaavuuden haasteet, levottomuus, jumitus, välttely, siirtymien vaikeus, vaikeudet sosiaalisessa vuorovaikutuksessa)
- **mielenterveyden haasteita** (ahdistuneisuus, masennusoireet, sosiaalisten tilanteiden pelko, pakko-oireet)
- **vanhemmuuden haasteita** (rajojen asettamisen vaikeus, kyvyttömyys kohdata lapsen/nuoren vaikeita tunteita ja pettymyksiä, ikätasoiseen toimintaan kannustaminen puuttuu)
- **perheen aikuisten ongelmia** (neuropsykiatriset haasteet, mielenterveysongelmat, päihdeongelmat, vanhempien keskinäiset ongelmat)

Tavallisesti ongelmat ja niiden taustat ovat näiden kaikkien yhdistelmiä ja niiden erottaminen toisistaan on hankalaa eikä toisaalta tarkoituksenmukaista.

NEPSY-NUORI KOULU-ARJESSA

Arvioiden mukaan noin joka kymmenes – jopa joka kuudes – yläkouluikäinen nuori tarvitsee neuropsykiatrisiin piirteisiin liittyvää tukea koulunkäynnissä. Kaikilla ei ole diagnoosia, mutta tuen tarve on silti todellinen.

Yläkoulun aineenopettaja voi tehdä paljonkin neuropsykiatrisia piirteitä omaavien nuorten tukemiseksi – eikä useinkaan tarvitse tehdä erillisiä ratkaisuja vain heitä varten. Monet keinot hyödyttävät koko luokkaa. Kyse ei ole opetuksen helpottamisesta, vaan siitä, että oppiminen tehdään saavutettavammaksi.

DIAGNOOSI = HELPPO ARKI?

Usein sekä nuori että huoltaja lataavat nepsydiagnoosiin ja mahdolliseen lääkitykseen paljon toivoa ja ajatuksen, että nämä ulkoiset asiat itsessään korjaavat vaikean ja kärjistyneen tilanteen koulussa. On siis välillä opettajan (ja muidenkin ammattilaisten) epäkiitollinen tehtävä kertoa, että suurin osa koulunkäynnin haasteiden korjaamisesta on lääkityksen ja tukikeinojen lisäksi nuoren omaa kasvua ja itselle sopivien työtapojen opettelua.

Diagnoosi ei tarkoita, että pääsisi helpommalla, voisi vältellä vaikeita asioita ja tilanteita, saisi häiritä muiden työskentelyä tai keskittyä rubikinkuution ratkaisuun opiskeltavan asian sijaan. Opettajan näkökulmasta diagnoosi auttaa ymmärtämään nuoren toimintaa, etsimään sopivia tukimuotoja ja esimerkiksi havainnoimaan lääkityksen vaikutusta koulupäiviin.

NEPSYSKAALA ON LAAJA

Koulun arjessa neuroepätyypillinen käyttäytyminen näyttäytyy myös todella laajana skaalana, jonka toisessa ääripäässä voi olla nuori jolla liike, puhe, impulsiivisuus ja ristiriidat niin aikuisten kuin muidenkin nuorten kanssa täyttävät päivän. Tehtäviä jää tekemättä, ja palaute on usein kielteistä. Wilma on täynnä merkintöjä unohduksista, häiriökäyttäytymisestä ja levottomuudesta.

Toisessa ääripäässä voi olla nuori, jolle jo kouluun lähteminen on mahdotonta kuormituksen, jumituksen, ahdistuksen ja todellisten tai kuviteltujen vaatimusten vuoksi. Koulun tukitoimet eivät tavoita nuorta, koska hän ei saavu paikalle.

KOULU EI OLE VAIN OPPIAINEITA

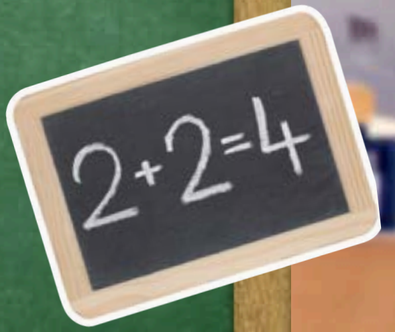
KOULUUN PÄÄSEMINEN: herääminen, lähteminen, saapuminen.

OPPITUNNIT: ohjeen ymmärtäminen, muistaminen, aloittaminen ja jatkaminen, sinnikkyys.

RYHMÄSSÄ TOIMIMINEN: odottaminen, muiden tulkitseminen, oman toiminnan säätely, ärsykkeiden sietäminen

SIIRTYMÄT: lopettaminen, huomion vaihtaminen ja uuteen tuntiin ja opettajaan sopeutuminen.

Oppilas voi osata matematiikkaa ja silti tarvita paljon tukea selvitäkseen matematiikan tunnista.

KUN NUORI HAASTAA TUNNILLA

- Nuoren haastavaan käyttäytymiseen puuttumisessa keskeistä on yhdistää selkeät rajat, ennakoiva pedagoginen tuki ja myönteinen vuorovaikutus. Tavoitteena ei ole hyväksyä haastavaa käyttäytymistä, vaan auttaa oppilasta toimimaan tilanteessa toisin.
- Pelkkä käyttäytymiseen puuttuminen ei riitä, jos oppilaalla ei ole taitoja tai voimavaroja toimia odotetulla tavalla.
- Pedagoginen tuki rakennetaan sen perusteella, missä tilanteissa nuoren toimintakyky vaikeutuu ja mikä häntä niissä auttaa.

PEDAGOGISEN TUEN KULMAKIVET

Ennakoitavuus

Tunnin kulku näkyviin: mitä tehdään, missä järjestyksessä ja milloin työ on valmis. Siirtymistä ja muutoksista kerrotaan etukäteen. Tuntien runko mahdollisimman samanlainen.

Aloittamisen tuki

Annetaan yksi ensimmäinen askel ja aloitetaan tarvittaessa yhdessä: *"Avaa tämä sivu. Katsotaan ensimmäinen kohta."* Palataan tarkistamaan onnistuiko aloitus.

Työn määrä ja rakenne

Pilkotaan tehtävä, rajataan näkyvillä oleva työmäärä ja erotetaan ydintavoite ylimääräisestä tekemisestä.

Ympäristön kuormitus

Sovitaan työskentelypaikka, mahdollisuus rauhalliseen tilaan sekä tauon ja liikkumisen käytännöt nuoren tarpeiden mukaan. Myös opettajan istumapaikka voi muuttua!

Vuorovaikutus ja palaute

Ohjataan rauhallisesti ja konkreettisesti, korjataan tilannetta mahdollisuuksien mukaan kahden kesken ja huomioidaan onnistumiset säännöllisesti.

Suunnitelmat käytäntöön

Tuen pitää näkyä siinä hetkessä, jossa nuori sitä tarvitsee. Pelkkä sovittu tukitoimi ei vielä kerro, miten se toteutuu maanantain ensimmäisellä tunnilla.

KUINKA TUKI SUUNNITELLAAN?

MISSÄ?

Millä tunneilla, missä tilanteissa ja kenen kanssa vaikeuksia esiintyy? Missä niitä ei ole?

MILLOIN?

Mitä tapahtuu juuri ennen käyttäytymistä? Onko taustalla odottamista, epäselvä ohje, siirtymä tai kuormitus?

MITÄ TAITOJA PUUTTUU?

Onko vaikeutena aloittaminen, tunnesäätely, joustaminen, avun pyytäminen, odottaminen tai sosiaalisen tilanteen tulkinta?

MIKÄ AUTTAA?

Kenen kanssa nuori onnistuu? Mitä tämä aikuinen tekee? Millainen ohjeistus, palaute tai oppimisympäristö toimii?

KONKRETIA AUTTAA KAIKKIA

"Rasmus häiriköi tunnilla."

"Itsenäisen työskentelyn alkaessa Rasmus huutelee muille ja kommentoi ääneen. Hän ei ole aloittanut tehtävää. Kun opettaja käy näyttämässä ensimmäisen tehtävän, Rasmus aloittaa työskentelyn."

"Pystyykö Rasmus keskittymään?"

"Millaisissa tehtävissä keskittyminen onnistuu? Kuinka pitkään? Mikä näissä tilanteissa auttaa?"

YHTEINEN VASTUUN-JAKO

- **Koulu**: toteuttaa sovitut pedagogiset järjestelyt ja kokoaa havaintoja.
- **Nuori ja koti**: huolehtivat arjen sujumisesta, vuorokausirytmistä, kertovat kuormituksesta ja tuen kokemuksesta.
- **Terveydenhuolto**: arvioi vointia ja terveydellisiä tekijöitä sekä niiden vaikutusta toimintakykyyn.
- **Yhdessä**: nimetään yhteyshenkilö ja sovitaan seuranta-aika ja huolehditaan tuen toteutumisen arvioinnista ja jatkotoimista.

ANNAN VINKIT

Mikä toimii niin isossa yleisopetuksen ryhmässä kuin haastavassa JOPO-luokassa, kun halutaan luoda mahdollisimman esteetön, turvallinen ja oppimista tukeva oppimisympäristö?

- Lähesty kaikkia nuoria arvostavasti, vaikka he eivät pystyisi samaan.
- Mene lähelle ja tee omaa työtä nuorten keskellä - luokan edestä ohjeistaminen toimii yläkoulussa yhtä hyvin kuin taaperoiden kanssa.
- Toista ohjeet niin monta kertaa kuin tarvitsee.
- Pidä oma toimintasi ja tunnin rakenne ennakoitavana: samoista asioista samat seuraukset.
- Muista, että muutos lähtee aina aikuisesta - nuori vasta opettelee.
- Valitse taistelusi - erityisesti nepsynuoren kanssa!
- Anna tilaisuus kasvojen säilyttämiseen ja tilanteesta poistumiseen.
- Huomaa hyvät asiat ja onnistumiset - se mihin kiinnität huomiota, lisääntyy.

“14-vuotias Rasmus tulee 8.lk:n laajaan terveystarkastukseen, isä on mukana vastaanotolla. Esitietolomakkeet ovat unohtuneet täyttää. Rasmuksella on käytössä ***ADHD-lääkitys (Concerta 36 mg) koulupäivisin****. Rasmus ei halua ottaa lääkettä, sillä siitä* ***tulee huono olo.*** *Tarkastuksessa käy ilmi,* ***ettei Rasmus syö aamupalaa ja jättää kouluruoankin yleensä syömättä****. Rasmus on yleisopetuksen ryhmässä. Wilma-merkintöjen perusteella Rasmus* ***häiriköi tunneilla, on aamutunneilta poissa*** *ja kotona tulee näiden selvittelystä usein riitaa. Rasmus ei noudata kotiintuloaikoja ja on epäilty, että hän käyttää nikotiinipusseja. Isä kertoo, että* ***opettaja on ollut kotiin yhteydessä hankalista tilanteista koulussa****.”*

MUKANA ry

mukanary.fi

Mukana ry on nuorten osallisuutta, hyvinvointia ja kouluun kiinnittymistä edistävä tuore asiantuntijayhdistys.

Koulutus- ja nuorisotoiminnan lisäksi Mukana ry tarjoaa ilmaista materiaalia opettajille, nuorisotyöntekijöille sekä nuorten vanhemille.